

MLADI STRAŽARJI

Naši Primorci.

Vse naše jugoslovanske primorske pokrajine štejejo 764.699 prebivalcev. Med temi je le 5609 Italijanov. Ako hočemo še vedeti, koliko je Italijanov na 100 prebivalcev našega jugoslovanskega Primorja, napravimo odstotni (procentni) račun tako, da pomnožimo število Italijanov s 100 in ta produkt delimo s številom vseh prebivalcev 764.699 ($5609 \cdot 100 : 764.699 =$). Tako pridemo do decimalnega števila 0.73. To se pravi na 10.000 prebivalcev v jugoslovanskem Primorju pride le 73 Italijanov.

Čisto drugačne številke dobimo, če pogledamo oni del našega Primorja, ki se nahaja pod italijanskim gospodstvom. Italijanska pokrajina Julijska Benečija (Reka, Gorica, Pulj, Trst in Zader) ima po ljudskem štetju iz leta 1921 (1. dec.) okroglo 930.000 prebivalcev. Po istem štetju pa priznavajo Italijani, da biva v Italiji 420.000 Slovencev in Hrvatov, in ti so naseljeni v Julijski Benečiji. V odstotkih izraženo pomeni, da imamo tudi po laškem priznanju 45% tamošnjega prebivalstva. Pa še nekaj moramo pri tem poudariti. Naši ljudje v Julijski Benečiji niso kaki priseljenci, ki so prišli s trebuhom za kruhom, ampak so tu od davnih časov, ko so si evropski narodi iskali novih domačij. Zato stanujejo tudi v Julijski Benečiji Slovenci in Hrvati strnjeno, čisto jasna mejna črta jih loči od njihovih sosedov Italijanov in Furlanov. Slovani že od nekdaj tu obdelujejo zemljo: zavarovane imajo borne kraške njive z visokimi kamenitimi ograjami. Ob morju so se od nekdaj naši ljudje bavili z ribarstvom. Spuščali pa so se tudi na svojih ladjah dalje in se bavili z brodarstvom in pomorsko trgovino. Branili so tudi morje in Primorje pred tujimi navali, zlasti pred mohamedanskimi Saraceni v časih pred križarskimi vojskami in kasneje tudi pred Turki. Tako so si pridobili domovinsko pravico ob in na morju in s tem tudi pravico do soodločevanja v vseh vprašanjih, ki zadevajo Jadransko morje. Prav tako kakor Italijan govori o Jadranskem morju kot o *mare nostrum*, govori tudi Jugoslovani, Slovenec, Hrvat in Srb o *našem morju*.

Ker Jadransko morje nikoli ni bilo kaka pregraja med narodi na njegovih obrežjih, ampak je vedno šel živahen promet od vzhodne k zahodni obali in obratno, je prav naravno, da je tudi v kulturnem pogledu videti veliko skupnih potez obeh narodov ob Jadranu. Ena takih skupnih potez je, da je prebivalstvo na vzhodni in zahodni strani Jadrana versko enotno. Katoličani so oboji, jugoslovanski Primorci tako kakor Italijani. Pa ne samo katoličani na papirju, ampak tudi po vsem svojem mišljenju in čuvstvanju. Celo Srbi ob Jadranskem morju imajo svojo katoliško nadškofijo v Baru (primas Srbije). Na nekaterih mestih imamo pa vendar tudi v našem Primorju pravoslavne brate. Pri Pulju se nahaja čisto pravoslavna vas Peroć. Tudi pri Zadru je več pravoslavnih naselbin in prav tako tudi na južnem koncu Dalmacije. Toda ta naselitev pravoslavnih v Primorju je

v zvezi s turškimi boji. Kakor so prišli pravoslavni kot begunci v Gorjance, v Liko in drugim proti severu in severozapadu, tako so iskali zavetja pred turško silo tudi v Primorju, kjer so se ohranili do današnjih dni.

Sploh je prebivalstvo zlasti v tistem delu Istre, ki je bil do konca beneške samostojnosti pod Benetkami, silno pomešano. Še danes se to kaže v značaju tamošnjega prebivalstva. Niti dve sosedni vasi ne kažeta istega značaja. Huda sovraštva, poboji, poškodovanja lastnine (porežejo trte, poškodujejo ovce) so posledice tega mešanega prebivalstva v preteklih dobah. Znana je pripovedka o onem pogumnem istrskem župniku, ki je prišel v župnijo, kjer ni mogel pred njim nihče obstati. Šel je prvo nedeljo na prižnico. V eni roki je držal križ, v drugi pa — tako pravi pripovedka — samokres, in nagovoril svoje vernike: »Vi ste hajduki, jaz sem pa vaš hajduški župnik. Ako ne boste poslušali besed, ki vam jih bom govoril v imenu križa, boste pa poslušali tega-le (samokres)«. In ukrotil je svoje hajduke, da so postali dobri in niso več rezali svojim sovražnikom trt in njihovim ovcam kit na nogah. Nagli, razburljivi so Primorci. Veliki cerkveni oče sv. Hieronim, ki je svoje nasprotnike pogosto ugnal tudi s trdo in zelo ostro besedo, je prosil Boga za odpuščenje z besedami: »Parce Domine, Dalmata sum!« (»Odpusti, Gospod! Sem Dalmatinec«). Mnogo teh starih običajev so ohranili naši Primorci. V Makarski pa tudi drugod imajo na veliki petek pomenljive spokorne obrede, ko nesejo odlični možje bosi težak kri v procesiji. Lepe so narodne noše naših Primorcev. Predvsem pa so Primorci čvarji našega sinjega Jadrana.

Dr. K. C.

Čuvajmo naše morje!

(Iz sestavka V. L., učenca na čadramski šoli.)

Morje so pljuča Jugoslavije. Moč in bodočnost naše države ni le v rodovitnosti naše zemlje, ne le v pridnosti naših rok, marveč tudi v morju. To prepričanje je še premalo prodrlo v zavest jugoslovanskih državljanov.

Morje je vir blagostanja in bogastva. Ima to prednost pred celino, da ne potrebuje cest in železnic, saj je vse morje ena sama široka cesta, ki nas vodi v širni svet.

Ni pa dovolj, da ima narod morje, ampak treba se je pobrigati, da spoznamo njega vrednost in da to vrednost uporabimo za podvig gospodarstva in kulture. Le narod, ki se zaveda, koliko vrednost in kolik pomen ima morje, bo pripravljen, da ga čuva in varuje kakor punčico v svojem očesu.

Naše morje s svojo členovito obalo je tudi čarovito lepo. Tujci nam zavidajo te lepote, pa bi nam jih tudi radi ugrabili, če bi se dalo. Obala našega Primorja nadkriljuje s svojo lepoto celo italijansko obalo.

Da se seznanimo z lepoto naše obale, da jo iskreno vzljubimo, da smo voljni jo tudi braniti, v ta namen je treba pouka, bodrila, svetega navdušenja in živega ognja. Za to pa skrbi »Jadranska straža«, ki ima svoje krožke, podmladke in podružnice tudi že na vsaki šoli kraljevine Jugoslavije. Tudi pri nas v čadramski šoli jo imamo.

Pozdravljam vse naročnike »Vrtca«, posebno pa Podmladkarje!

